

dwaars

Mensen door grenzen verdeeld

Nu op de Balkan weer de wapens spreken, kunnen woorden over de betekenis van het conflict hol klinken. Voor ieder meelevend mens is het belangrijkste dat snel een eind komt aan het lijden van onschuldige mensen, in het bijzonder van de verdrukte bevolking van Kosovo. Mensen, door grenzen verdeeld, worden veracht en vernietigd. Er zijn tal van redenen waarom juist dit conflict ons te denken moet geven, gezien de betekenis ervan voor het streven naar vrede en gerechtigheid, voor het ideaal van een vrij en democratisch Europa en - niet in het minst - voor het ideaal van de multiculturele samenleving.

Ten tijde van de Koude Oorlog waren het verbod van geweld in de internationale betrekkingen en het verbod van inmenging in de bevoegdheden van een andere staat belangrijke pijlers van de internationale betrekkingen. Opstanden en afscheidingsbewegingen zijn door de Verenigde Naties vrijwel altijd als een binnenlandse aangelegenheid van het betreffende land afgedaan. In een enkel geval is de Veiligheidsraad zelfs de centrale regering te hulp gekomen, zoals toen Kongo uiteen dreigde te vallen. Voor het overige konden alleen gevolgen voor het buitenland de Veiligheidsraad tot actie brengen. Als een binnenlands conflict zoveel gevolgen had dat het op een bedreiging van de internationale vrede en veiligheid uitdraaide, kwam de Veiligheidsraad in actie.

men? Het zou dwaas zijn te veronderstellen dat het conflict in Kosovo van de baan is zodra de Kosovaarse bevolking evenredig vertegenwoordigd is met een eigen fractie in het Servische parlement. Democratie moet meer omvatten dan een individualistische benadering van het kiesrecht en andere grondrechten, hoe belangrijk deze ook zijn. Gemeenschappen hebben ook hun 'rechten'. Voor minderheidsvolkeren en -culturen moeten naar gelang van de omstandigheden redelijke oplossingen worden gezocht, zoals autonomie en eigen onderwijs. Maar vrede en rechtvaardige verhoudingen zijn er niet mee gediend als gemeenschappen in een soort zelfgekozen Apartheid het 'eigene' feestelijk vieren en het gemeenschappelijke zoveel mogelijk buiten de deur houden.

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer.

Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.

Hirsch Ballin

nieuwe opvatting door. Dat iets een 'binnenlandse aangelegenheid' is, vormt geen blinde muur meer. De Verenigde Naties, de OVSE, de Raad van Europa hebben het meer en meer tot een eis van internationaal recht gemaakt, dat een staat democratisch wordt bestuurd. Naar tal van verkiezingen worden internationale waarnemers uitgezonden en voorwaarde voor opname van staten in de Europese samenwerking is dat ze een democratische staatsvorm hebben.

Toch hinkt de internationale praktijk nog steeds op twee gedachten. Aan de ene kant acht men het gerechtvaardigd op te treden in geval van regelrechte excessen, zoals de systematische onderdrukking van een volk. Aan de andere kant lijken ook de belangrijkste regeringsleiders in verlegenheid gebracht als hun wordt gevraagd hoe het er dan wel aan toe zou moeten gaan. Dat bleek na Dayton in Bosnië-Herzegovina, dat blijkt nu voor Kosovo.

Het trefwoord 'democratie' geeft op die vraag geen duidelijk antwoord. Dat zegt ook iets over ons eigen denken. De ontwikkelingen van de laatste tien jaren hebben een illusie verstoord: de moderne illusie, namelijk dat de wereld geleidelijk toegroeit naar een situatie waarin de etnische en culturele identiteit van stammen en volkeren geen belang meer heeft. Wellicht als reactie op globalisering en vrije-marktprocessen beleven zulke gemeenschappen overal juist een ware revival. Is het uit democratisch oogpunt echt voldoende als ze hun eigen partijen mogen vor-

en tegen de vernietiging van de identiteit van de Kosovaren, die - zij het in een traag tempo - al gaande was. Uiteindelijk echter zal het NAVO-optreden erop worden beoordeeld of het tot recht en vrijheid leidt.

Daarbij kan, zeker na alles wat er in Kosovo gebeurd is, de soevereiniteit van de Joegoslavische staat niet meer de doorslag geven. Alleen als de constitutionele verhoudingen in het internationale overleg worden betrokken en de willekeur van bepaalde grenzen wordt gecorrigeerd, is in zulke omstandigheden nog een zinvolle relatie tussen buurvolkeren denkbaar. Dit reikt dus verder dan het achterwege laten van genocide en andere ernstige schendingen van de rechten van de mens. Pas als het inzicht wordt aangevaard dat territoriale afbakening meer en meer plaats moet maken voor andere vormen van toedeling van bevoegdheden, met een andere taakverdeling van politiek en samenleving, zijn er nieuwe perspectieven te winnen. De multiculturele samenleving die de Balkan van oudsher kent, kan niet in een individualistische democratie worden gevat, maar moet evenmin tot een nieuwe apartheidspolitiek leiden. Een vredesconferentie anno 1999 zal niet meer, zoals die van honderd jaar eerder, over grenzen tussen staten kunnen gaan, maar zal zich moeten richten op mensen en hun gemeenschappen.

Prof. dr. Ernst Hirsch Ballin